

Vaardig volksvertegenwoordigen

**Competentieprofiel voor
raadsleden, statenleden en andere
volksvertegenwoordigers**

Vaardig volksvertegenwoordigen

Competentieprofiel voor raadsleden, statenleden en andere volksvertegenwoordigers

Dit boekje is door het Periklesinstituut ter beschikking gesteld aan politieke partijen.

Eerste druk, mei 2013

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden de auteur(s) en het Periklesinstituut geen aansprakelijkheid.

© Periklesinstituut

www.periklesinstituut.nl

Inhoudsopgave

Overzicht	4
Inleiding	5
1. Kaderstellen	7
2. Controleren	8
3. Vertegenwoordigen	9
4. Wederzijdse afhankelijkheid	10
5. Doelgerichtheid	11
6. Presentatie en debat	12
7. Profileringsdrang	13
8. Integriteit	14
9. Portefeuille-affiniteit	15

Overzicht

Kaderstellen

De volksvertegenwoordiger heeft een visie, weet deze te vertalen in termen van de bestuursverantwoordelijkheid van het orgaan waar hij lid van is en draagt deze op herkenbare wijze uit.

Controleren

De volksvertegenwoordiger is in staat politieke voorstellen te vertalen naar een (uitvoerbare) bestuurlijke context en beleidsresultaten op maatschappelijke doelstellingen te beoordelen.

Vertegenwoordigen

De volksvertegenwoordiger haalt ideeën, argumenten en voorbeelden actief op uit de samenleving en gebruikt deze op herkenbare en aansprekende wijze in debat en presentatie.

Wederzijdse afhankelijkheid

De volksvertegenwoordiger neemt belangen van bestuurs- en publieksorganisaties mee in zijn strategie.

Doelgerichtheid

De volksvertegenwoordiger ontwikkelt een strategie voor het effectief behalen van politieke doelen en gebruikt verschillende tactieken om doelen te bereiken.

Presentatie en debat

De volksvertegenwoordiger is in staat om politieke plannen en activiteiten voor alle inwoners in concrete bewoordingen en aansprekend taalgebruik uit te leggen en gebruikt verschillende technieken om het publiek te overtuigen.

Profileringsdrang

De volksvertegenwoordiger is actief in het benaderen van verschillende soorten media. Hij heeft een persstrategie, gebruikt sociale media en onderhoudt een actief netwerk in de samenleving.

Integriteit

De volksvertegenwoordiger maakt bij handelen een afweging op belangen, consistentie en gebruikte overredingstechnieken.

Portefeuille-affiniteit

De volksvertegenwoordiger heeft een focus op een of meerdere politieke beleidsterreinen en ontwikkelt zich als knooppunt van kennis, netwerk en beleidsmogelijkheden.

Inleiding

Volksvertegenwoordigen is geen vak dat je er zo maar bij doet. Ondanks dat voor de meesten het lidmaatschap van de gemeenteraad of de staten een functie ernaast is, vraagt het veel van je. Je mening geven over beleid, nieuwe voorstellen doen, contact houden met burgers, meepraten met bijvoorbeeld welzijnsorganisaties of de kunstensector, het aanscherpen van je visie, onderhandelen en natuurlijk debatteren; het zijn geen kleine dingen. Ze vragen eigen competenties.

Dit profiel beschrijft acht competenties voor het 'ambt' van volksvertegenwoordiger. Voor een goed raads- of statenlid geldt, dat alle acht competenties op een minimumniveau moeten zijn ontwikkeld. Je moet van alles iets hebben. De competenties zijn op meerdere manieren met elkaar verweven. Ze versterken elkaar en hebben elkaar zelfs nodig. Zo vragen de competenties *nieuwsgierigheid* en *wederzijdse afhankelijkheid* beide dat er duurzame en functionele relaties worden aangelegd met andere fracties en organisaties in de gemeente. En zonder voldoende ontwikkeling van het morele kompas uit de competentie *integriteit* is de competentie *profleringsdrang* een typering waar men wellicht nare gevoelens bij krijgt.

De manier waarop deze competenties worden gepresenteerd, is in zekere zin volgordelijk. Niet voor niets begint het profiel met de visie op de samenleving ofwel *kaderstellen*. Dit is 'het waarom' voor de politicus. Onze ervaring is dat voor veel (kandidaat-)raads- en statenleden het begin is van het lidmaatschap: lokale politici zijn onverbeterlijke wereldverbeteraars, te beginnen in hun eigen gemeente of provincie. De competentie *integriteit* is met diezelfde overweging tegen het einde genoemd. Of iets voldoet aan de geldende normen en waarden, eer doet aan het ambt volksvertegenwoordiger en de integriteit van het openbaar bestuur, is de hekkensluis van elke aanpak voor een lid van het hoogste orgaan van de gemeenten of provincie. Je moet altijd op je hoede zijn of iets is volgens de regels is en 'zoals het hoort'.

Na acht competenties volgt een negende bijna-competentie: *portefeuille-affiniteit*. Eigenlijk is dit geen échte competentie en een vreemde eend in de bijt. Het is een interessegebied; een waar hij bij de portefeuillevreiding in de fractie de voorkeur aan geeft. Toch achten wij dit criterium van belang bij het functioneren van een goed lid van een politieke fractie. Ook bij het samenstellen

van een kieslijst of een stemadvies hoort de portefeuille-affiniteit met een kandidaat besproken te worden. In een goed functionerende fractie is het werk verdeeld; ieder heeft zijn eigen portefeuilles die aansluit bij de wensen en ervaringen van de individuele raads- en statenleden. Daarom is het nodig de kennis, ervaring en interesses van een (kandidaat-) volksvertegenwoordiger in beeld te brengen.

Hoe dit boekje te gebruiken

Dit profiel is opgesteld om gebruikt te worden als trainings- en coachingsinstrument. Het kan gebruikt worden door fractievoorzitters en/of besturen om nieuwe en zittende volksvertegenwoordigers te helpen vaardiger te worden in het politieke ambt. Ook selectiecommissies of lijstsamenstellers kunnen het profiel gebruiken als grondlegger voor de gesprekken en beoordeling van kandidaat-volksvertegenwoordigers. Ook raads- en statenleden zelf kunnen het profiel gebruiken om zichzelf te beoordelen en zich meer te bekwamen in het politieke vak.

Om die reden is elke competentie voorzien van drie voorbeeld STAR-vragen. De afkorting staat voor: situatie – taak – actie – resultaat. Het betekent dat je bij het vormen van een oordeel een competentie als volgt in casuïstiek beschrijft

- Wat is de *situatie*?
- Welke *taak* heb je er?
- Welke *actie of acties* onderneem je?
- Welk *resultaat* oplevert het op?

Door door te vragen totdat je een beeld hebt van alle vier de elementen van STAR, heb je ook een goed beeld van iemands of je eigen capaciteiten.

Over deze uitgave

Dit competentieprofiel voor volksvertegenwoordigers wordt door het Periklesinstituut beschikbaar gesteld aan afdelingen van politieke partijen om te gebruiken bij het samenstellen van een kieslijst of een stemadvies. Het is niet toegestaan dit profiel te bewerken of het voor andere doeleinden te gebruiken. Citeren is toegestaan, maar wel met bronvermelding. Gebruik ervan staat vrij; al horen we natuurlijk wel graag dát u het heeft gebruikt!

1. Kaderstellen

Politiek bedrijven begint met ‘een stip op de horizon.’ Een blik vooruit. Voor volksvertegenwoordigers betekent dit dat zij een eigen beeld hebben over hoe de gemeente of provincie er over 4 of zelfs 20 jaar later uit ziet: in letterlijke en figuurlijke zin. Het raads- of statenlid weet uit te leggen welke fysieke verandering hij wenst aan bijvoorbeeld pleinen, straten of wijken, maar kan ook beschrijven hoe mensen en organisaties met elkaar om moeten gaan.

Hij weet ook uit te leggen waaróm hij die veranderingen wenst. Het raadslid is in staat om afstand te nemen van de dagelijkse praktijk en weet dagelijks handelen en beleid te vertalen naar betekenis en effect op de korte én lange termijn. Hij legt de rol van organen, instituties en organisaties in het openbaar leven en het effect van (fysiek) ingrijpen – al dan niet door de overheid – uit in termen van die visie.

STAR-vragen

- Hoe ga jij als raads- of statenlid jouw visie of die van je partij of fractie vorm geven? Welke inbreng verwacht je in de raad of staten te doen en waarom is dit typisch voor jouw partij?
- Als volksvertegenwoordiger was je spreker op een bewonersbijeenkomst. Welk beeld blijft er van jou hangen bij de aanwezigen? Hoe leggen zij uit waar jij en jouw partij voor staan?
- Geef een voorbeeld van welk beleid volgens jou of volgens de partijvisie *niet* goed is voor de gemeente? Welk beleid is dat *wel*?

2. Controleren

Het raads- of statenlid is niet snel tevreden of voldaan. Hij neemt niet snel genoegen met gegevens alleen. Zeker niet als ze uit één bron – bijvoorbeeld het college – afkomstig zijn. Hij is niet tevreden met oppervlakkige, ‘nou gewoon’-antwoorden. Volksvertegenwoordigers vragen door tot ze aan de kern van de zaak komen en schromen niet om andere bronnen in de samenleving of bij externe organisaties – zoals andere fracties, overheden of instituten – extra gegevens of opinies te halen. Ze vragen door totdat ze de gegevens kunnen plaatsen in hun visie en strategie.

Maar deze nieuwsgierigheid geldt niet alleen binnen de portefeuille of in behandeling zijnd beleid. Volksvertegenwoordigers staan ook open voor nieuwe ideeën, analyses, meningen, ervaringen en voorbeelden die niet gerelateerd zijn aan staand beleid of actualiteit. Naast de gerichte nieuwsgierigheid, ofwel *onderzoeksgerichtheid*, is er ook een algemene nieuwsgierigheid, ofwel *oordeelsvorming*. Dit geeft de volksvertegenwoordiger een luisterende houding voor geluiden uit de samenleving. De informatie die hij daarmee oppikt, gebruikt hij om zijn visie te concretiseren en zijn strategie bij te stellen.

STAR-vragen

- Kun je drie voorbeelden geven van zaken die je in jouw raadsperiode zou willen bereiken? Hoe ben je op deze punten gekomen?
- Hoe zou je als raadslid je relatie met de inwoners en instituties van de gemeente omschrijven? Wat hebben zij aan jou?
- Het college komt met een uitgebreid plan voor de ruimtelijke ontwikkeling in het buitengebied (of: herinrichting van het stadshart). Hoe ga je te werk?

3. Vertegenwoordigen

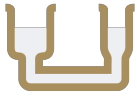
Een volksvertegenwoordiger zit niet in een ivoren toren. In de raad en daarbuiten is hij vertegenwoordiger van een aansprekend deel van een levendige samenleving. Voor raadsleden betekent dit dat zij in de eerste instantie laten zien dat ze van die gemeenschap deel uit maken. Daarnaast vertegenwoordigen ze (een deel van) die samenleving. Dit uit zich op twee manieren: actieve vertegenwoordiging en passieve vertegenwoordiging.

Actieve vertegenwoordiging is kort door de bocht gezegd: contact met burgers. Concreet betekent dit dat raadsleden zich in hun meningsvorming laten voeden door verschillende mensen, groepen en organisaties. Ze geven aan hoe deze meningen hen helpt in oordeelsvorming, ook wanneer dit gaat over beleid op de langere termijn. Die communicatie werkt twee kanten op. Ze zijn ook in staat om uit te leggen hoe bepaalde politieke besluitvorming tot stand is gekomen

Passieve vertegenwoordiging betekent dat de volksvertegenwoordiger in zijn betogen in en om de vergadering argumenten en voorbeelden gebruikt die de samenleving aanspreekt. Burgers herkennen zich in de taal die het raadslid spreekt en kunnen zich verplaatsen in het standpunt: alsof ze het zelf gezegd zouden kunnen hebben.

STAR-vragen

- Hoe ga jij er voor zorgen dat mensen zich herkennen in jouw politieke werk?
- Je wordt benaderd door een belangen- of bewonersorganisatie. Ze leggen een casus voor die je raakt. Je wil ze graag helpen. Hoe ga je te werk?
- Heb je recentelijk contact gelegd met burgers of burger-organisaties? Hoe ben je te werk gegaan?

4. Wederzijdse afhankelijkheid

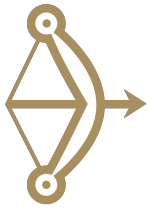
De gemeente of provincie besturen doe je niet alleen. Naast de individuele verantwoordelijkheid van een volksvertegenwoordiger, hebben gemeenteraadsleden en statenleden ook de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het hoogste orgaan van de gemeente of provincie. Dat betekent samenwerken: met de eigen fractie, raad en coalitie, het college, andere organen en leden van de eigen politieke vereniging, partners in de gemeente of provincie, volksvertegenwoordigers van andere overheden en uiteindelijk burgers.

Volksvertegenwoordigers zien anderen als partners. Ze bouwen relaties met hen op basis van gemeenschappelijk belang en wederzijdse afhankelijkheid. Ze weten onder woorden te brengen hoe zijzelf en de ander elkaar nodig hebben om een specifiek onderdeel uit de visie voor elkaar te krijgen. Hiervoor nemen ze actief het initiatief om de sfeer goed en het moreel goed te houden.

Ze kiezen bewust voor deze afhankelijkheid, maar weten ook wanneer deze ophoudt. Ze zien hun eigenstandige verantwoordelijkheid naar het raads- of statenlidmaatschap, de fractie, het verkiezingsprogramma of eventueel het coalitieakkoord en weten de partner ook uit te leggen hoe een eventueel meningsverschil de relatie niet schaadt.

STAR-vragen

- Hoe zie je de verhouding met andere fracties voor je? En met anderen uit de samenleving?
- Kun je een voorbeeld geven hoe je eerder samenwerking met andere disciplines hebt verbeterd?
- Heb je weleens voor verrassing gestaan om de mening van een ander? Hoe kwam dat?

5. Doelgerichtheid

De volksvertegenwoordiger is uit op het veranderen van het beleid en daarmee het concretiseren van zijn visie. Dat kan door middel van een motie, een amendement, een initiatiefvoorstel of op andere wijze — bijvoorbeeld door het beïnvloeden van de publieke opinie! Het raads- of statenlid kent de middelen en weet ze in te zetten om zijn zaak voor elkaar te krijgen. Hij vertaalt zijn visie in concrete en haalbare doelstellingen om beleid veranderd te krijgen en benoemt een strategie en een aanpak.

Maar de volksvertegenwoordiger weet ook dat gelijk hebben en gelijk krijgen niet hetzelfde is... en dat gelijk hebben niet genoeg is. Om zijn doelstelling te behalen kiest hij een strategische aanpak om anderen te beïnvloeden en stelt deze bij wanneer er tegenslag of nieuwe informatie boven komt.

STAR-vragen

- Stel, je wilt een motie indien waarmee je extra initiatieven voorstelt voor huiswerkbegeleiding/extra budget voor speelplein/winkelstraataanpak. Beschrijf je aanpak.
- Welke belemmeringen of tegenslagen denk je te kunnen verwachten bij het voor elkaar krijgen van je visie? Hoe ga je daarmee om?
- Schets je aanpak om één onderdeel uit het verkiezingsprogramma te realiseren.

6. Presentatie en debat

Politiek is een verbaal vak. Of het nu in de vergaderzaal of daarbuiten is, gemeenteraads- en statenleden zijn vooral aan het praten om hun zaak voor elkaar te krijgen. Een volksvertegenwoordiger beschikt daarom over uitstekende verbale uitdrukkings-vaardigheden. Hij is in staat zijn standpunt in korte, gestructureerde en aantrekkelijke betogen concreet en invoelbaar te maken en met voor de toehoorder relevante argumenten te onderbouwen. Hij beschikt over een ruime woordenschat om zijn punt op verschillende manieren uit te drukken en de nuances te laten zien. Hij spreekt verstaanbaar en aangenaam. De volksvertegenwoordiger gebruikt lichaamstaal die ondersteunend is aan de doelstelling en consistent is met de boodschap.

In interactie, zoals in het debat, weet hij vragen, tegenwerpingen en drogredenen te pareren. Hij neemt aanwijsbaar de argumenten van anderen mee in zijn betoog. Hij blijft bij zijn standpunt en gebruikt de argumenten van een ander om zijn eigen positie te versterken. Toehoorders voelen zich in dit verweer meegenomen in de afweging die het raadslid maakt. Ze zien niet alleen de positie van het raads- of statenlid, maar weten ook welk gewicht hij aan de argumenten geeft om tot die positie te komen.

Tijdens het spreken is de volksvertegenwoordiger zich bewust van de doelstelling en weet hij tot wie hij zich moet richten.

STAR-vragen

- Wat maakt jou een goed *debater*? Waarom werkt dat? Wat zou jou nog beter maken?
- Tijdens het indienen van je motie merk je dat een insprekende organisatie mordicus tegen jouw voorstel is. Wat is je aanpak? En wat als één fractie ze steunt?
- Hoe bereid je je voor op een debat? En hoe op een gesprek bij een bewonersorganisatie? En op een interview met de krant?

7. Profileringsdrang

Het volksvertegenwoordigerschap is een edel ambt; het is ook een ambt voor ijdele mensen. Een raadslid en een statenlid worden gelukkig van aandacht voor hun standpunten, afwegingen en voor hun persoon — ze schromen niet actie te ondernemen dat zelf voor elkaar te krijgen. Daar is niks mis mee; dat hoort zelfs zo. Campagnevoeren is in de politiek een permanente bezigheid en de volksvertegenwoordiger is daar van doordrongen.

Zichtbaar zijn, aandacht krijgen en bereikbaar zijn horen bij het vak. *Zichtbaarheid* betekent verantwoording afleggen. *Aandacht* betekent je afwegingen kenbaar kunnen maken. *Bereikbaarheid* betekent openstaan voor meningen en argumenten van anderen.

Een raadslid houdt rekening met de componenten aandacht, bereikbaarheid en zichtbaarheid. Hij kiest een strategie waarmee hij naast het halen van de doelstelling ook door middel van communicatie, promotie en (sociale) media kan laten zien dat de doelstelling is behaald. Hij schroomt er ook niet voor om successen te claimen en resultaten met (gepaste) trots te brengen. Graag deelt hij het podium met partners waar successen mee zijn behaald. In deze context weet hij goed uit te drukken wat de eigen toegevoegde waarde en die van anderen is geweest.

STAR-vragen

- Stel, na acht jaar raads- of statenlidmaatschap neem je afscheid. Wat schrijft de krant in jouw profiel-tekst?
- Hoe ga jij de fractie op de kaart zetten de komende periode? Hoe blijkt dat dat is gelukt?
- Op welke manieren kunnen kiezers en anderen jou benaderen? Wat ga jij doen om dat makkelijker en meer mogelijk te maken?

8. Integriteit

Werken in de politiek betekent werken in een complex netwerk van machtsrelaties. Het raadslid staat continu op de plek waar anderen hem proberen te beïnvloeden. Anderzijds staat het raadslid zelf op de plek om ánderen te beïnvloeden. Het is zelfs z'n werk!

Van volksvertegenwoordigers moet daarom worden verwacht dat ze een goed normbesef hebben. Dit normbesef is gestoeld op een gedeeld waardepatroon. Raads- en statenleden zijn zich bij elk handelen bewust van de grijze gebieden tussen *overtuigen* en *manipuleren*, *algemeen belang* en *persoonlijk gewin*, handelen als *persoon* en handelen als *functionaris*.

Raads- en statenleden zijn zich er goed van bewust dat ze in hun positie door hun zichtbaarheid en macht extra kwetsbaar en extra zichtbaar zijn. Ze kiezen voor een voorbeeldfunctie en zijn, om het spreekwoordelijk te zeggen, heiliger dan de paus. Ze schromen er niet voor andere vragen te stellen of ze rekening hebben gehouden met de gevolgen van hún handelen en ze zo nodig daar (persoonlijk) op aan te spreken of zelfs ter verantwoording te roepen.

STAR-vragen

- Wat betekent integriteit voor jou? Kun je dat uitleggen in de termen van het raadslidmaatschap?
- Je merkt dat een collega-raads- of statenlid woordvoering doet op een plan-ontwikkeling terwijl hij zelf secretaris is van een vereniging die gevestigd is in het gebied. Wat doe je? En wat als hij van een andere fractie is?
- Welke dilemma's verwacht je tegen te komen in het raadslidmaatschap? Hoe ga je daar mee om?

9. Portefeuille-affiniteit

Iedere kandidaat heeft zo z'n eigen bagage. Sterker, sommigen worden tot het ambt geroepen als reactie op een deel van het gemeentelijk beleid. Dat is goed. Het is voor het werk van het individuele raads- of statenlid én het functioneren van de fractie van belang, dat een volksvertegenwoordiger ervaring, het netwerk en de passie meeneemt om dingen voor elkaar te krijgen. Hij weet dit interessegebied met de eerder beschreven competenties te vertalen in een strategische aanpak die leidt tot voorstellen en veranderingen, die zich beperken tot de gemeentelijke of provinciale bevoegdheden en passen binnen mogelijkheden van het lokaal bestuur.

Het raadslid is in staat om met de affiniteit voor een beleidsveld in eigen woorden uit te leggen waarom hij een effectieve woordvoerder is op deze onderwerpen. Dit interessegebied is voor het lid een drijfveer, maar geen dogma. Hij weet deze voorkeursportefeuille te plaatsen in het grotere geheel van het verkiezingsprogramma, het gemeentelijk beleid en de visie op de (lokale) samenleving.

STAR-vragen

- Waar zou je je het liefst in de raad of staten mee bezighouden? Waarom deze onderwerpen?
- Hoe zie je rol naar partners buiten de raad en de gemeente?
- Stel dat je deze portefeuille niet krijgt in de fractie; wat betekent dat voor jou? Hoe zie je deze portefeuille wanneer je fractie zich aansluit bij een coalitie?

Over het Periklesinstituut

Perikles was van 461 - 429 de onbetwiste leider van Athene. Onder zijn bewind groeide de cultuur, kunst, onderwijs, filosofie en uiteraard de democratie in de stadstaat uit tot waar wij haar nu nog om roemen. Door Perikles' charismatisch optreden en verbale daadkracht wordt de bloeitijd van Athene ook wel 'de Gouden Eeuw van Perikles' genoemd.

Het instituut begeleidt gemeenteraden in het verbeteren van het debat en het politieke proces, verzorgt trainingen voor fracties en individuele politici en coacht wethouders en andere politiek bestuurders.

Onze trainers delen jarenlange ervaring in het trainen en coachen met een ruime ervaring in de politiek. Ze waren raadslid, wethouder, griffier enzovoorts.

De programma's van het Periklesinstituut verbeteren samen met de leden van de volksvertegenwoordiging de meningsvorming, scherpte van de afweging en de overzichtelijkheid van de vergaderingen. Met inwerk-programma's voor de nieuwe raad, raadsbijeenkomsten, trainingen en workshops helpen ze de raad effectiever te vergaderen en tot betere besluitvorming te komen.

Onze trainingen helpen volksvertegenwoordigers en fracties met hun debat- en presentatievaardigheden en coacht hij politiek bestuurder op het debatteren in de raad of Staten en het spreken in het openbaar.

Kijk voor meer informatie op www.periklesinstituut.nl.